«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасы» КММ қызметіндегі сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізу туралы

АНЫҚТАМА

Басшы Д.Н.Әбдірейісовтың 2026 жылғы 03 тамыздағы № 25 бұйрығы негізінде **«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасы» КММ** (бұдан әрі – Басқарма) қызметінде сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізілді.

Талданатын кезең 01.07.2025 ж. - 01.07.2026 ж.

Талдау жүргізу кезеңі 30 жұмыс күнінен аспайды.

Қазақстан Республикасы Мемлекеттік қызмет істері және сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл агенттігі Төрағасының 2016 жылғы 19 қазандағы № 12 бұйрығымен бекітілген сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне ішкі талдау жүргізудің үлгілік қағидаларына сәйкес келесі бағыттар бойынша жұмыс жүргізілді:

1. НОРМАТИВТІК ҚҰҚЫҚТЫҚ АКТІЛЕРДЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ.

Басқарманың қызметін реттейтін заңнаманы зерделеу кезінде талдау мыналарға жүргізілді:

- лауазымды тұлғаның өз қалауы бойынша шешім қабылдауына ықпал ететін ережелер;

- жеке және заңды тұлғалардың өз құқықтары мен заңды мүдделерін іске асыруы кезінде кедергілер жасауға ықпал ететін ережелер негізінде жүзеге асырылады;

- нормативтік құқықтық актілерді өз бетінше түсіндіру мүмкіндігін туғызатын құқықтық олқылықтар.

Талдау жүргізу барысында нормативтік құқықтық актілердегі мынадай олқылықтар анықталды.

1.1. Құқықтық актілер ережелерінің қайшылығы

1.1 Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2020 жылғы 15 сәуірдегі № 91 бұйрығымен бекітілген тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдалануға беру және оларға қол жеткізу қағидаларының 6-тармағында мемлекеттік заңды тұлғалардың теңгеріміндегі тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдалануға беру тәртібі Мемлекеттік мүлікті мемлекеттік мүлікке беру қағидаларына сәйкес жүзеге асырылатыны айтылған. Мүліктік жалдау (жалға алу), Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 17 наурыздағы № 212 Бұйрығымен (нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10467 болып тіркелген) немесе Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 16 қаңтардағы № 17 бұйрығымен бекітілген мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруға беру қағидаларымен және мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқарудың үлгілік шартымен (тіркелген) бекітілген нормативтік құқықтық актілерді мемлекеттік тіркеу тізілімінде № 10111).

Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрінің 2015 жылғы 16 қаңтардағы № 17 бұйрығымен бекітілген мемлекеттік мүлікті сенімгерлік

басқаруға беру Қағидаларының және мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқарудың үлгілік шартының 1-тармағына сәйкес осы Қағидалардың ережелері Қарулы Күштердің, басқа да әскерлер мен әскери күштердің әскери мүлкін және пайдаланылмайтын әскери мүлкін сенімгерлік басқаруға беруге байланысты құқықтық қатынастарға қолданылмайды Қазақстан Республикасы құрылымдарының, мемлекеттік орта білім беру ұйымдарының дене шынықтыру-сауықтыру және спорт құрылыстары, тарих және мәдениет ескерткіштері және су шаруашылығы құрылыстары.

Сонымен қатар, жоғарыда көрсетілген Қағидалардың 5-тармағы объектілердің толық тізбесіне, оның ішінде ғимараттарды, құрылыстарды, жабдықтарды және өзге де мүлікті қамтитын кешендер түріндегі республикалық және жергілікті маңызы бар тарих және мәдениет ескерткіштерін беруге қатысты тендер өткізбестен объектіні кейіннен сатып алу құқығынсыз сенімгерлік басқаруға беруді көздейді (тармақтың 15) тармақшасы 5).

Осылайша, тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдалануға беру және оларға қол жеткізу қағидалары мен мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруға беру қағидалары арасындағы туындайтын қайшылық, сондай-ақ мемлекеттік мүлікті сенімгерлік басқаруға беру қағидалары ішіндегі жекелеген нормалар арасындағы қайшылық іс жүзінде мемлекеттік заңды тұлғалардың теңгеріміндегі ескерткіштерді сенімгерлік басқаруға беру мүмкін кстігіне алып келеді.

Бұл жерде Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2020 жылғы 14 сәуірдегі № 87 бұйрығымен мемлекет меншігіндегі тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдаланғаны үшін жалдау ақысының ставкалары белгіленгенін атап өткен жөн. Жалдау ақысының мөлшері бір шаршы метр үшін 0,2-ден 1,0 АЕК-ке дейін айына. Жалдау ақысының жоғары мөлшері ескерткіштерді жалға беруге болатын кәсіпкерлерді қызықтыруға мүмкіндік бермейді.

Аталған мүлік дереу және қымбат қалпына келтіруді жүргізудің міндетті шартымен берілетінін, ал бұл шығыстар жергілікті бюджетке үлкен жүктеме болып табылатынын ескере отырып, мемлекеттік заңды тұлғалардың балансындағы ескерткіштерді беру мүмкіндігі мәселесі өте өзекті болып табылады.

Ұсыным: *Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің 2020 жылғы 15 сәуірдегі № 91 Бұйрығымен (бір ай ішінде) бекітілген тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдалануға беру және оларға қол жеткізу қағидаларына өзгерістер енгізу қажеттілігі туралы Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне өтініш жасауға бастамашылық жасау.*

1.2. Құқықтық алшақтық

Петропавл қаласында орналасқан ескерткіш ғимараттардың көпшілігі жеке меншікте. «Тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасы Заңының 16-бабына сәйкес меншік иесіне тарих және мәдениет ескерткіштерін өз бетінше жою құқығын қоспағанда, оларды меншік объектілері ретінде иелену, пайдалану және оларға билік ету

құқығы беріледі. Сондай-ақ, меншік иесінің қорғау міндеттемесімен шектелген тарих және мәдениет ескерткіштерін пайдалану және пайдалану нәтижесінде пайда табуға (кіріс алуға) құқығы бар.

Жоғарыда айтылғандарға сүйене отырып, меншік иесі мүлік кепілімен несие алу туралы шешім қабылдауы мүмкін, ал ескерткіш ғимарат кепіл мүлкі ретінде әрекет етеді.

Сонымен қатар, тарихи-мәдени мұраны қорғау саласындағы заңнамада уәкілетті органдардың банкте кепіл рәсімін ресімдеуге келісуін талап ету көзделмеген. Бұл жағдай кепіл мүлкі сауда-саттықтан өткізіліп, ескерткіштің сақталуын қамтамасыз етуге мүдделі емес адамдарға тиесілі болған кезде өте жағымсыз салдарға әкелуі мүмкін. Сондай-ақ, несиені пайдалану үшін төлем болмаған жағдайда, кепіл мүлкін сату рәсімі жылдарға созылуы мүмкін, бұл ескерткіштің физикалық жоғалуына әкеледі. Мысал ретінде көпес Дмитриевтің үйіндегі жағдайды келтіруге болады. Меншік құқығы 16.01.1962 жылы туған Р.Р. Хафизовқа тіркелді. Меншік иесі 22.06.2015 жылы берілген несие бойынша қарызын төлемей қайтыс болды. «Нұрбанк» АҚ Петропавл қаласының әкімдігіне осы мүлікті иесіз деп тану және мемлекет кірісіне айналым жасау туралы бірнеше рет жүгінген. Петропавл қаласының әкімдігі қаржы бөлімі атынан мұрагердің болуына байланысты бұл рәсімді жүргізу мүмкін .стігіне сілтеме жасайды. Жағдайды шешу үшін банк мұрагердің мұраны қабылдауға міндеттемесі туралы сотқа талап арыз берді. Талапты қанағаттандырудан бас тартылды. Апелляциялық сот сонымен қатар банктің шағымын қанағаттандырусыз қалдырды. Бүгінгі таңда бірегей ғимарат іс жүзінде қирады, ал Мұрагер белсенді емес: ол мұраны қабылдамайды және бас тартпайды.

Ұсыным: *«Тарихи-мәдени мұра объектілерін қорғау және пайдалану туралы» Қазақстан Республикасының 2019 жылғы 26 желтоқсандағы № 288-VI Заңына және Қазақстан Республикасы Мәдениет және спорт министрінің бұйрығымен бекітілген тарих және мәдениет ескерткіштерін қорғау және пайдалану қағидаларына 2020 жылғы 7 сәуір № 79, толықтырулар енгізу қажеттілігі туралы Қазақстан Республикасы Мәдениет және ақпарат министрлігіне өтініш жасау (бір ай ішінде).*

Мемлекеттік шығармашылық тапсырыс Балалар мен жасөспірімдерге арналған шығармашылық үйірмелерді жан басына шаққандағы нормативтік қаржыландыру қағидалары оператордың (Басқарма қызметкерінің) ұсынылған есептік құжаттардың, атап айтқанда мемлекеттік тапсырыстың орындалуы туралы электрондық есептің, әрбір балаға барудың электрондық табельдерінің толықтығын тексеруін білдіреді. Төлем әр бала үшін орындалған жұмыстардың берілген актілері мен электрондық шот-фактуралар негізінде жүргізіледі. Сонымен қатар, операторға баланың шығармашылық үйірмелерге нақты баруын тексеру мүмкін емес.

Ұсыныс: *Мемлекеттік шығармашылық тапсырысты іске асыруға бағытталған бюджет қаражатын тиімді пайдалану мақсатында ҚР Мәдениет және спорт министрлігіне Бірыңғай шығармашылық тапсырысты балаларға қосымша білім беруге, көрсетілетін қызметтерді алушылар бойынша дербестендірілген қаржыландыру қағидатын ескере отырып*

(мемлекеттік шығармашылық, спорттық және білім беру тапсырыстары) көшіру туралы ұсыныс енгізу қажет.

2. ҰЙЫМДАСТЫРУШЫЛЫҚ-БАСҚАРУШЫЛЫҚ ҚЫЗМЕТТЕГІ СЫБАЙЛАС ЖЕМҚОРЛЫҚ ТӘУЕКЕЛДЕРІ.

Персоналды басқару, оның ішінде кадрлардың ауысуы.

Персоналды басқару мәселесі бойынша талдау барысында басқарманың мемлекеттік қызметшілерінің штат саны 22 адам. 2026 жылғы 30 маусымдағы жағдай бойынша 3 бос лауазым бар.

- 1 уақытша бос лауазымы 03.03.2025 жылдан бастап шығармашылық даму және кітапханалар бөлімінің бас маманы;
- 2 тұрақты бос лауазым, оның ішінде шығармашылық даму және кітапханалар бөлімінің 1 бас маманы және әкімшілік-қаржы бөлімінің 1 бас маманы.

2025 жылғы 1 шілдеден 2026 жылғы 1 шілдеге дейін 4 адам атқаратын лауазымдарынан босатылды (3-еуі – өз еркі бойынша, 1-еуі – басқа мемлекеттік лауазымға орналасуына байланысты).

Теріс себептер бойынша жұмыстан босатылған мемлекеттік қызметшілер жоқ.

Кадрлардың таза ауысымдылығы 18,2 %-ды құрайды.

2025 жылғы 1 шілдеден 2026 жылғы 1 шілдеге дейін өткізілген конкурстардың қорытындысы бойынша 5 адам тағайындалды.

2025 жылғы 1 шілдеден 2026 жылғы 30 маусымға дейін атқарушылық лауазымдарға 22 жалпы конкурс өткізілді, оның ішінде 7 конкурс өткізілді: тарихи-мәдени мұраны және архив ісін қорғау бөлімінің бас маманы – Никулина А.В., әкімшілік-қаржы бөлімінің бас маманы – Аубакиров А.О. *(лауазымнан бас тартты)*, әкімшілік-қаржы бөлімінің бас маманы – Курмангалиева К.С. *(лауазымнан бас тартты)*, шығармашылық даму және кітапханалар бөлімінің бас маманы – Габдулин Ч.С., ономастикалық жұмыс бөлімінің бас маманы – Бримжанова А.Ж., әкімшілік-қаржы бөлімінің бас маманы – Есенғали Е.Е., ономастикалық жұмыс бөлімінің бас маманы – Еламанова М.Е.

Шығармашылық бөліміндегі бас мамандар лауазымдарына өткізілген 15 конкурс өтпеді.

Қызметкерлерді жұмысқа қабылдау (сайлану) кезінде аффилиирлену фактілері, сондай-ақ олардың жақын туыстары атқаратын лауазымдарға тікелей бағынысты адамдардың мемлекеттік лауазымдарға орналасу фактілері жоқ.

2025 жылғы 1 шілденен 2026 жылғы 1 шілдеге дейін Басқарманың мемлекеттік қызметшілерін мемлекеттік қызметке нұқсан келтіретін құқық бұзушылықтар үшін әкімшілік және тәртіптік жауаптылыққа тарту, сондай-ақ қызметтік әдеп қағидаларын бұзғаны үшін тәртіптік жауаптылыққа тарту фактілері жоқ. Басқарма қызметкерлері тарапынан сыбайлас жемқорлық қылмыстар мен құқық бұзушылықтар жасау фактілері де жоқ.

Қазақстан Республикасы Заңының 12-бабында белгіленген сыбайлас жемқорлыққа қарсы қабылданған шектеулер мен тыйымдарды бұзу фактілері «Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс-қимыл туралы» жоқ.

2025 жылғы 1 шілденен 2026 жылғы 1 шілдеге дейін Басқарманың мемлекеттік қызметшілерін тәртіптік жауапкершілікке тарту фактілері жоқ.

3. Мүдделер қақтығысын реттеу.

Мемлекеттік қызметтегі шектеулердің сақталуын бұзу, қызметкерлердің қызметін бағалау, бұрын сыбайлас жемқорлық немесе қылмыстық құқық бұзушылық жасаған адамдарды жұмысқа қабылдау, жақын туыстарының, жұбайлары (зайыптары) мен жекжаттарының бірге қызмет ету рәсімдеріне шағымдану фактілері, сондай-ақ мүдделер қақтығысы жоқ.

4. Шағымдар мен өтініштерді талдау.

2025 жылғы 1 шілдеден 2026 жылғы 1 шілдеге дейінгі кезеңде Басқармаға және оның ведомстволық бағыныстағы ұйымдарына қызмет саласына қатысты әртүрлі тақырыптар бойынша 629 өтініш келіп түсті, атап айтқанда: қайырымдылық концерттерін, кітаптардың тұсаукесерлерін ұйымдастыру, мемориалдық тақталар мен ескерткіштер орнату, мәдени іс-шаралар өткізу, ономастика мәселелері, біліктілікті арттыру курстары, архивтік анықтамалар беру, мемлекеттік шығармашылық тапсырыс және т.б. Барлық өтініштер уақтылы қаралып, жабылады.

Сонымен қатар, Басқарманың атына 29 шағым келіп түсті.

5. Мемлекеттік қызмет көрсету.

Мемлекеттік көрсетілетін қызметтер Тізіліміне сәйкес Басқармада 4 Мемлекеттік қызмет көрсету қарастырылған:

1. Мәдени құндылықтарды уақытша әкету құқығына куәлік беру;

2. Мемориалдық тақта орнатуға рұқсат беру;

3. Көркемөнерпаздар ұжымдарына «Халықтық» немесе «Үлгілі» атағын беруге өтінімдер қабылдау;

4. «Архивтік анықтамалар, архивтік құжаттардың көшірмелерін немесе архивтік үзінділер беру».

Мемлекеттік қызметтер бойынша статистика								
№	Мемлекеттік қызметтің атауы	шілде-желтоқсан 2025 ж			қаңтар-шілде 2026 ж			Көрсету нысаны (қағ. немесе электр.)
		Өтініш бергендер саны	көрсетілген	бас тартылды	Өтініш бергендер саны	көрсетілген	бас тартылды	
1.	*Мемориалдық тақта орнатуға рұқсат беру*	2	1	1	1		0	2
2.	*Мәдени құндылықтарды уақытша әкету құқығына куәлік беру*	1	1	0	1	1	0	1
3.	*Көркемөнерпаздар ұжымдарына «Халықтық» немесе «Үлгілі» атағын беруге өтінімдер*	1	1	0	2	2	0	3

	қабылдау							
4.	*«Архивтік анықтамалар, архивтік құжаттардың көшірмелерін немесе архивтік үзінділер беру»*	13025	13025	0	10952	10952	0	23977

2025 жылғы 3-тоқсанда Ғ. Мүсірепов атындағы архив тарапынан *«Архивтік анықтамалар, архивтік құжаттардың көшірмелерін немесе архивтік үзінділерді беру»* мемлекеттік қызметін көрсету мерзімі бұзылды. Архив директоры М.Е. Ашетовқа *«ескерту»* түріндегі тәртіптік жаза қолданылды. 2026 жылғы 2-тоқсанда Шал ақын атындағы архив тарапынан архивтік анықтама беру бойынша мемлекеттік қызмет көрсету мерзімі бұзылды. Директор Ж.Т. Оспановқа *«сөгіс»* түріндегі тәртіптік жаза қолданылды. Мемлекеттік қызмет көрсететін қызметкерлерге, көрсетілетін қызметтердің сапасы мен мерзімдеріне қатысты шағымдар келіп түскен жоқ.

6. Рұқсат беру функцияларын іске асыру.

Рұқсат беру функциясы E-license порталы арқылы мемлекеттік қызметтер көрсету шеңберінде іске асырылады.

7. Мемлекеттік сатып алуды өткізу мәселесі бойынша.

Талданып отырған кезеңде 01.07.2025 жылдан бастап 01.07.2026 жылға дейін жалпы сомасы 47,1 млн теңгені құрайтын 52 сатып алу жүзеге асырылды, оның ішінде бір көзден алу тәсілімен – 15,3 млн теңге (жалпы соманың 32,4 %-ын құрайды). Олардың ішінде:

- ашық конкурс – 1,5 млн теңге сомасына 2 сатып алу (жалпы соманың 3,4%);
- баға ұсыныстарын сұрату арқылы – 5,6 млн теңге сомасына 26 сатып алу (жалпы соманың 11,8%);
- өтпей қалған сатып алулар бойынша бір көзден алу тәсілімен – 24,7 млн теңге (жалпы соманың 52,4%);
- тікелей шарт жасасу арқылы бір көзден алу тәсілімен – 15,3 млн теңге (жалпы соманың 32,4%)№

Барлығы: 4 тәуекел анықталды және 4 ұсыным жасалды.

Жалпы ұсынымдар: *«Солтүстік Қазақстан облысы әкімдігінің мәдениет, тілдерді дамыту және архив ісі басқармасы» КММ сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін ішкі талдау барысында анықталған сыбайлас жемқорлық тәуекелдерін жою жөніндегі іс-шаралар жоспарын 10 жұмыс күнінен кешіктірмей әзірлесін және бекітсін.*

Сыбайлас жемқорлық тәуекелдеріне жол бермеу мақсатында сыбайлас жемқорлықтың алдын алу, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың

барлық түрлерін көрсетуге төзбеушілік бойынша насихаттау саласында тұрақты негізде жұмыс жүргізу.

Жұмыс тобының жетекшісі **Бүркітәлімова Д.Ө.**

Жұмыс тобының мүшелері

Бимаханова А.Т.
Мухамедшина Т.В.
Әлібекова Ж.А.
Сұлейменова Ә.Н.
Есенғали Е.Е.
Кинцель Е.Ю.

Таныстым: _____ Д. Әбдірейісов

(басқарма басшысы)